

Илија Трнинић¹
Универзитет у Бањој Луци
Факултет политичких наука
Политикологија, докторанд

УДК 316.42(4)
DOI: 10.7251/RAD1920140T
Кратко/претходно саопштење

ОДГОВОРИ НА ИСКУШЕЊА ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ КАО ИЗВОРИШТА НОВЕ ПОЛИТИКЕ ИДЕНТИТЕТА У ЕВРОПИ

Иако је глобализација термин старијег датума, њени почeci датују у дубоку прошлост. Овај феномен у новијој историји поприма обиљежје експанзионизма, прије свега према земљама бившег социјалистичког система. Коришћени су разни методи утицаја са циљем овладавања и контроле у разним друштвеним, политичким и областима културе. Такве тежње наилазе на отпор. Један од кључних аспеката отпора глобалистичким тенденцијама Запада је стварање нових идентитета оличених у појавама државотворних структура насталих на територијама бивших совјетских република. Компаративном анализом долази се до закључка да су методи глобалистичких политичких аспеката утицаја западних земаља и одговора источних земаља идентични и нема превеликих разлика међу њима.

Кључне ријечи: Глобализација, политика, идентитети, замрзнут конфликт

Појам и настанак глобализације

Иако „спорно питање“ (Хантингтон, 2004, стр. 271), као омиљена фраза новинара и политичара, глобализација је термин старијег датума и уведен је у употребу шездесетих година двадесетог вијека док озбиљне дискусије о глобализацији добијају замаха тек осамдесетих и деведесетих година прошлог вијека.

Сам појам глобализације сусрећемо у литератури под различитим дефиницијама, али најјаснији и разумљиво представљен појам дефини-

¹ ilija_trninic@blic.net

сан је као „настанак сложене мреже међусобне повезаности која значи да на наше животе утичу одлуке и догађаји који се одигравају далеко“ (Хејвуд, 2004, стр. 268).

Почеци глобализације датују у дубоку прошлост. Тада мали свијет Старог континента, остваривао је одређене социополитичке интеракције, а највише оне трговинске у међусобним односима. Тадашње цивилизације развијених и модерних технолошких достигнућа контактирале су међусобно, а након међусобних сукоба и ратних освајања наметале су или, једне од других, преузимале културу, вриједности и технолошка достигнућа. Истина, задржавале су своје идентитете, али неријетко и преузимале културне и духовне вриједности другог и другачијега.

С Александром Македонским и његовим освајањима глобализам тога доба добио је један другачији замах ширећи културу Старе Грчке далеко на Исток, тик пред Хималаје. Дотад незабијежена експанзија на таквом пространству давала је прилику великој сили да међу другим народима прошири своје вриједности, представи идентитет, наметне културу, али и упозна се са новим културама. Са сличним модалитетом настављају владари и политике Римског царства које траје стољећима, простире се на сва три континента и живи, мада као дио некада великог, под другим називом (Ромеја, Византија) царства, све до 15. вијека. Као такво, свијету је оставило културно, историјско и друго наслеђе које се осјећа и види и у данашње вријеме. Један од круцијалних аспеката глобализације настао прије два вијека, а са снажним утицајем на животе садашњег, савременог човјека, јесте *хришћанство*. Учење Исуса Христа и вриједности које отуда долазе прерастају у религију која данас постоји на свим континентима. Хришћанство као религија окупља појединце који припадају различитим народима, расама, традицијама и на њих остварује утицај. Економија средњег вијека и економска интеракција са Далеким истоком, претпоставља аспекте данашњег поимања глобализације.

„Зачини, као нова потреба Западне Европе, опорављене послје Велике куге, Стогодишњег рата, реконквисте, те провале Османлија, све од реда тековина злосрећног четрнаестог вијека, подстакли су нов талас глобализације којој су услове обезбиједили изум астролаба и конструисање каравела, а пут утрли Дијаз, Дегама и Колумбо.“ (Пантелић, Павићевић, Петровић, и Миловановић, 2011, стр. 44)

Један од најзначајнијих „потеза“ у развоју глобализације свијета јесте откриће Новог свијета. Открићем Америке свијет заокружује ци-

класу истраживања Земље да би, поткован различитим мотивима и интересима, имао користи, остварио утицај или спровео моћ.

Нису ли ови потоње описани аспекти људског дјеловања и настојања основа и у економском смислу, гдје глобализација представља процес којим се смањује или потпуно укида баријера у међународној економској размјени и повећава интеракција међу земљама.

Смисао и посљедице глобализације

Увидом у глобалистичке елементе свјетских сила које су дјеловале у прошлости, показује се да сваку од њих карактеришу заједнички фактори: тежња за проширењем утицаја у политичкој, економској, друштвеној, а касније и сфери технологије, те јако лидерство. Посебна фаза у интензивирању глобализације и наметању њене вриједности настаје осамдесетих година двадесетог вијека, када економски аспекти друштва, осим у дотадашњем карактеру, проширују сферу утицаја на друштвене и политичке норме у сва три свијета: „капиталистички – први свијет, комунистички – други свијет и земље у развоју – трећи свијет“ (Хејвуд, 2004, стр. 58). Иако ова подјела нимало није била равноправна (темељила се на категоризацији по висини БДП-а и економско-друштвеном уређењу друштва), она је имала снажну привредну, идеолошку, политичку и стратешку димензију. Није ли то само рефлексација аспеката глобализације који су се прожимали кроз људску историју од настанка држава, писма и класних односа?

Нестајањем социјалистичког блока почев од пада Берлинског зида 1989. године, промовисањем и појачаном заштитом приватног власништва, оснивањем и оснаживањем и глобалног дјеловања глобалних организација, интензитет глобализације поприма најснажнију, икада остварену, димензију и интеракцију.

Западни свијет који је у идеолошком смислу глобализацији давао лидерска лица Маргарет Тачер и Роналда Регана, као незваничних промотера и заговарача новог економско-друштвеног концепта западног свијета, пад реалсоцијалистичког концепта схвата као побједу Запада у сукобу именованом као Хладни рат, „који је истински био глобалан“ (Хантингтон, 2000, стр. 33). Под окриљем владавине и управе политичке лидерке Уједињеног краљевства Велике Британије и Сјеверне Ирске и лидера Сједињених Америчких Држава, током осамдесетих година двадесетог вијека уводе се нови појмови и структуре који доприносе експанзији глобализма на свјетској сцени. Једна од најзначајнијих структура су грађански покрети обликовани у секторима које чине организације цивилног друштва које се све више називају невладиним организацијама.

У тим организацијама све више је активиста који заговарају глобалну заштиту и промоцију људских права, права жена, стварају се предуслови за доношење посебних докумената као што су Конвенције о правима дјетета, промоција права хомосексуално оријентисаних особа, и других. Интензивирају се појмови као што су транзиција, успостављање поп културе, медија који су ширили програме на глобалном нивоу. Музичка телевизија „MTV“ са емитовањем почиње 1. августа 1981. године. Телевизијска станица „CNN“ која је глобално позната, настала је 1. јуна 1980. године, а свјетску „популарност“ достигла током Заливског рата 1990. године када је, програмом уживо, преносила ратна дејства која су се могла гледати на готово свим тачкама земаљске кугле.

Почетком деведесетих година западни свијет осјећа доминацију над источним комунистичким блоком сматрајући се побједником. У том „рату идеја“ (како га у једном интервјуу карактерише Фидел Кастро, предсједник Кубе), источни свијет се сусреће са урушавањем система који је деценијама постојао. Предвођене политиком насталом, развијеном и вођеном из Москве, главног града и центра моћи СССР-а, данашње Руске Федерације, земље које су припадале комунистичком блоку, смјештене источно од Гвоздене завјесе, суочиле су се са изазовима трансформације економско-политичког система у један функционални, који нужно не мора имати идеолошку позадину. Комплетни ресурси западног свијета, који Хантингтон у свом дјелу „Сукоб цивилизација – и преобликовање свјетског поретка“ дефинише као „Западна цивилизација“ (2000, стр. 49), стављају се на располагање за продор на исток. Финансијски и политички капацитети Запада ескалирају и усмјеравају се према земљама којима у том моменту треба помоћ сваке врсте. Поред поменутих капацитета, упоредо се појављују аспирације војних структура, дојучерашњих супротстављених страна окупљених око НАТО-а, да се, без обзира на то што су пријетње отклоњене, а под изговором ширења безбједности, што више приближе донедавном ривалу. Већ тада, почетком деведесетих година, Запад манифестује свој став према земљама „нове демократије или полудемократије“ (Хејвуд, 2004, стр. 70) као однос „Запад и остатак“ (Хантингтон, 2000, стр. 34). Отворено се говорило о успостављању „демократског мостобрана“ (Бжежињски, 2001, стр. 117) као глобалистичком аспекту извоза демократије.

Одговори источне цивилизације на глобализацију

Деведесете године двадесетог вијека представљају тежак период за земље нове демократије. Без подршке коју су имале у протеклим деценијама, у техничком или политичком смислу, остале су усамљене и рас-

пете између реформских процеса и традиционалних вриједности, обојене идеологијом кроз неколико генерација. У тим земљама снажно је изражена „култура завичајности у незападним друштвима“ (Хантингтон, 2000, стр. 13). Она представља другачије вриједности живљења у односу на западне земље. Ухваћени укоштац са различитим изазовима, нису примјећивали да су разни сегменти глобализације продрли на њихове територије. Деведесетих година запажен је продор разних трговинских или услужних ланаца западних компанија, националних и транснационалних, на тржиште Истока. Такође, запажено је раслојавање друштва по моделу класних разлика које су изазивале гнушање посткомунистичких функционера и њихових сљедбеника. Брзо богаћење, пораст корупције и креирање олигархије која представља друштвену елиту, обиљежило је друштво Истока деведесетих година. То је посебно било изражено у Руској Федерацији која се додатно суочила са slabим лидерством, што је неуобичајено за то друштво, гледано уназад у историју. Земље као што су Пољска, Чешка, Словачка, Мађарска, прибалтичке земље, своју политику су усмјериле према Европској унији. Русија, са неким земљама бившег СССР-а, остаје на међународној сцени да се избори са изазовима, унутрашње и спољне природе. Доласком новог лидера на чело Руске Федерације, Владимира Владимировића Путина, који носи одлучност и другачију визију вођења државе, ситуација се за врло кратко вријеме мијења. Сви ресурси су мобилисани за сучељавање са изазовима са којима се Руска Федерација сусрела у првим годинама двадесет првог вијека. Међу њима најизраженији су били тероризам и безбједносна пријетња пред границама државе, али и у дијеловима Федерације, незавршене економске реформе, реформе безбједносних структура, лоша позиција и неприсутност на глобалној политичкој сцени, повећана стопа криминала и корупције у јавном сектору, висок степен незапослености, политичка нестабилност и други проблеми. Велику предност Русија је имала у томе што је током деведесетих година, у добу друштвене и политичке дезинтеграције, успјела сачувати јединство земље. Многи су у дисолуционим процесима видјели могућност распада Русије као дио процеса распада СССР и других земаља социјалистичког свијета (СФР Југославија и Чехословачка).

Тадашње државно руководство изналази снагу да, по сваку цијену, не преузима моделе управљања и организовања државе засноване на моделима западних демократских земаља. Такође, поменути проблеми постепено се рјешавају уз консолидацију безбједносних структура које представљају важан фактор интеграције свих друштвених аспеката земље и повратка на међународну политичку сцену. Показатељ поновног враћања моћи Руске Федерације је „нова рунда сукоба између За-

пада, пре свега САД и Русије, која је последњих година поново постала једна од кључних играча на Великој шаховској табли а како је предсједник Владимир Путин признао у свом љутитом говору у Минхену, 10. фебруара 2007“ (Сиобану, 2008, стр. 119).

Врло важно је напоменути да се доскорашњи сукоби на границама Руске Федерације вјешто користе за одбрану интереса и као одговори на глобалистичке аспирације западних земаља. Ти сукоби су добили форму замрзнутих конфликта. Квазидржавне структуре настале крајем двадесетог вијека, распадом и преформулисањем унутрашњих граница бивших република и покрајина СССР-а, све чвршће се вежу за политику Руске Федерације. То везивање резултира подршком Руске Федерације тим квазидржавним творевинама обезбјеђујући им тржиште за руске производе и помоћ у безбједносном смислу. Такве територије попримају идентитете националних и државотворних структура. Имају званичан назив, политичке и управне структуре, становнике, монетарну политику те безбједносне структуре; све елементе државности изузев међународног признања (осим неколицине земаља које су их признале). Иако егзистирају од почетка деведесетих година (Нагорно Карабах, Транснистрија/Придњестровље), неке од њих настају крајем прве деценије двадесет првог вијека (Јужна Осетија, Абхазија), а неке у скорије вријеме (Новорусија од области Доњецк и Лугањск). Успостављањем веза и давањем подршке овим непризнатим државотворним структурама, Русија је себи створила „одбрамбене ваздушне јастуке“ (air bags) настојањима Запада да продру глобалистичким тенденцијама, вриједностима и другим аспектима глобализације на њену територију.

Нови политички идентитети као одговор на глобализацију

„За људе који теже идентитету и поновном проналажењу етничитета, постојање непријатеља је суштинско“ (Хантингтон, 2000, стр. 20). Да ли ову изјаву можемо довести у везу са деценијском присутношћу замрзнутих конфликта у поменутих квазидржавама? Наизглед, фокусом на подршку новим квазидржавним структурама ствара се утисак да је то пројекат Русије како би вратила утицај у ширем политичком и територијалном контексту.

Деведесетих година САД отворено стају на страну курдских побуњеника против режима Садама Хусеина и на тај начин подривају суверенитет међународно признате државе – Ирака. Такође, распад СФР Југославије убрзан је подршком западних земаља и НАТО снага сепаратистичким политикама вођства бивших република које у новијој историји никада нису биле државе. Наприје се мисли на Словенију, Хрват-

ску, БиХ, а касније Јужну српску покрајину Косово и Метохију. Агресија НАТО снага на СР Југославију без сагласности Савјета безбједности УН-а директно је била усмјерена на подршку терористима који су за циљ имали сецесију од међународно признате државе, насилним путем. Сукоби у Сомалији распламсани су доласком трупа америчке војске. Напад на Ирак 2003. године отворено је био усмјерен од снага Запада да се обезвриједи земља, недемократски сруши власт и подрже сецесионистичке снаге. Ирак је и данас политички и безбједносно нестабилна земља са веома слабом централном влашћу која не контролише све дијелове земље.

Шта је ујединило те земље у настојањима да се директно умијешају у унутрашње ствари других суверених земаља? Жеља за проширењем *сложене мреже међусобне повезаности која значи да на наше животице утицу одлуке и догађаји који се одијравају далеко* – ГЛОБАЛИЗАЦИЈА.

Које све инструменте су користили да дођу до свог циља? Прије свега војна средства. Директном умијешанашћу у сукобе, слањем својих војних трупа и механизације, подршком из ваздуха борбеним авионима, подршком ватреним дејствима са поморских флота, створио се систем моћи којем се тешко супротставити. Такође, методом „меке моћи“ (soft power) користе се сва расположива средства, не само према војним и државним структурама него и према грађанима. Од њих издвајамо промоције и ширење пропаганде преко великих медијских мрежа попут CNN и BBC, лансирање и отварање глобалних друштвених мрежа (Фејсбук, Твитер, Инстаграм...), промоцију животних стилова потрошачког друштва и западњачког начина живота, промоцију језика као интегративног фактора западних вриједности и идентитета. Уз то, примјетна је подршка квазидржавним творевинама које, током ратних сукоба, остварују интерес и оних који их подржавају. Посебно се можемо позвати на подршку ирачким Курдима на сјеверу Ирака, једнострану отворену подршку бошњачком народу у БиХ нарочито након грађанског рата, подршку сиријским побуњеницима те побуњеницима у Либији. Подршком локалним и националним организацијама и удружењима, Запад остварује циљеве мобилизујући заједницу и стварајући интеракцију са другима. Посебан аспект дјеловања и утицаја западна цивилизација остварује креирањем глобалних организација и институција транснационалног типа, и њиховим радом. Ту се посебно издвајају „Партнерство отворених влада“² те „Заједница демократија“³. У овим структурама учествују земље које припадају или су блиске западној цивилизацији и дијеле исте вриједности и циљеве.

² <https://www.opengovpartnership.org/> (приступљено: 22. фебруара 2018. у 12.30)

³ <http://www.community-democracies.org/> (приступљено: 22. фебруара 2018. у 12.50)

У својим настојањима, западна цивилизација деценијама се приближавала границама Русије и њеним савезницима у намјери да оствари што већи утицај. Повратком на међународну сцену Русија је ревитализовала односе са већином земаља у сусједству и демонстрирала јасан став према усвајању и преузимању глобалистичких вриједности.

„Најопаснија непријатељства настају дуж напрслих граница између главних свјетских цивилизација“ (Хантингтон, 2000, стр. 20). Интензивирање сукоба у протеклим годинама на прагу Руске Федерације (Украјина, политичке тензије у Бјелорусији, сукоби у Грузији, повремено отварање ватре у Молдавији), индикативно представља смањену физичку дистанцу западне и источне цивилизације. Некада је НАТО граница била на линији Балтичко море – Јадранско море, а сада је дошла до Украјине. Несумњиво, треба признати да је одговор источне цивилизације природна реакција на глобалистичке тенденције Запада. Русија је опередијелена и изграђена до те мјере да је предузела снажне активности атиглобалистичког обиљежја.

Један од битних аспеката антиглобализације је језик. Западна цивилизација уједињена је и окупљена око разумијевања и функционисања коришћењем енглеског језика. Већина становника западне цивилизације у стању је да општи на енглеском језику и генерацијама га изучавају од основног образовања. Информационе технологије, медији и друштвене мреже подразумевају коришћење енглеског језика како би били пријемчиви за што шире тржиште. Источни свијет окупљен око руске нације користи насљеђе Совјетског Савеза и присутност руског језика у бившим совјетским републикама као интегрисујући фактор у разумијевању и ширењу утицаја. Свјесни да су генерације грађана СС-СР-а образоване у школама у којима је званични језик био руски, иако су постојале школе на локалном језику али је руски био предуслов за школовање на вишим степенима образовања, свјесно и вјешто користе ту предност како би се ти слојеви становништва идентификовали са политиком и идеологијом коју пласира Москва. Језик представља важан фактор поистовјеђивања са идентитетом једног народа, са неком друштвеном структуром или идејом. „Ништа није опасније од настојања да прекинемо пупчану врпцу која веже човјека са његовим језиком. Када је она прекинута, или тешко оштећена, то се кобно одражава на цијелу личност.“ (Малуф, 2016, стр. 139)

Језик је снажан фактор идентитета, поготово у земљама „културе завичајности“. То се може потврдити односом земаља насталих на простору бившег СССР-а, а којима је званични језик неки који није руски. Велики је број нација на тој територији које не воде поријекло од словенских народа па им руски језик није језик са којим се могу, по поријеклу,

поистовијетити. Историјска упућеност једних на друге, заједничка историја, слично културно наслеђе, допринијели су интегрисању различитости.

Иако се према ријечима Малуфа „идентитет данас не сматра непромјењивим атрибуту човјека или заједнице“ (Малуф, 2016, стр. 195), идентитет припадности источним народима појачава аргумент да је потребно одупријети се тенденцијама Запада да се вриједности глобализације прошире на источну цивилизацију.

Пружањем војне помоћи односно директном умијешаношћу у унутрашње сукобе неке земље (Грузија 2008. године, Украјина 2014. године и Сирија од 2015. године), слањем наоружања и војне опреме туђим војним снагама (Нагорно Карабах, Јужна Осетија, Абхазија и Придњестровље) те ваздушном подршком једној од зараћених страна у Сирији, Руска Федерација активно учествује у сукобима који нису на њеној територији. Оснивањем глобалне медијске ТВ мреже под називом „Russia Today“, створиле су се претпоставке да се спроводи „soft power“ метод у ширењу пропаганде и остваривању циљева. Овај канал емитује програм на енглеском језику, као да хоће да демонстрира снагу тог дијела свијета и да буде разумљив другој цивилизацији. Овај метод прате и друштвене мреже оличене у платформи званој „В контакте“⁴ („У контакту“), која својим изгледом и функцијом има невјероватну сличност са друштвеном мрежом Фејсбук. Ова мрежа је основана 2006. године, тик након мреже Фејсбук.

Локалне и националне организације у Русији увелико прелазе границе свог дјеловања, у територијалном смислу. Подршком организацијама таквог типа промовишу се вриједности тог поднебља те подржава баштињење културноисторијског наслеђа. Недавно је на територији Републике Српске гостовао Хор руске армије „Александров“ (новембар 2017)⁵, културно-умјетничка група Козака (2015. године)⁶ те мотоциклистичка група „Ноћни вукови“ (март 2018)⁷. Покренута је иницијатива и отпочели су радови на изградњи руско-српског храма и духовног

⁴ <https://vk.com/> (приступљено: 13. марта 2018. у 22.08)

⁵ <https://www.blic.rs/vesti/republika-srpska/hor-ruske-armije-aleksandrov-odusevio-banjalucane-dodiku-otpevali-tamo-daleko-video/8xw2tq2> (приступљено: 13. марта 2018. у 22.20)

⁶ <https://www.nezavisne.com/novosti/banjaluka/Ruski-kozaci-dolaze-u-Banjaluku/29-3026> (приступљено: 13. марта 2018. у 22.10)

⁷ <https://www.blic.rs/vesti/politika/turneja-bez-motora-putinovi-nocni-vukovi-stigli-u-srbiju/8cm2hkc> (приступљено: 13. марта 2018. у 22.30)

центра у Бањој Луци⁸ за шта се користе средства добијена од клириншког дуга Русије према БиХ насталог распадом СССР, а који је БиХ припао по основу сукцесије имовине бивше Југославије. Од свих пројеката, највећи дио средстава иде за овај духовни центар!

Иако су државе на истоку чланице генералних глобалних структура попут УН, Савјета безбједности УН, ОЕБС-а и других, као одговор на глобалистичке тежње створила је и подржала рад глобалне, транснационалне структуре под називом „Заједница за демократију и права народа – Заједница неприепознатих држава“⁹ од којих неке имају ограничено признање међународне заједнице. Ова заједница окупља и удружује квазидржавне творевине – Придњестровље, Абхазију и Јужну Осетију. Од поменутих, Русија није признала Придњестровље док остале двије јесте. С обзиром на однос према Нагорно Карабаху који је од јесени 2017. преименован у Арцах, може се очекивати да се и ова земља замрзнутог конфликта придружи овој заједници. Поред њих, Русија у посљедње вријеме снажно подржава политике државотворних структура као што је Република Српска (ентитет у БиХ), а онедавно подржава и Курде у Турској.

Придњестровска молдавска република – Придњестровље

Један од нових политичких идентитета настао током дисолуционих процеса непосредно након Хладног рата као одговор на глобалистичке аспирације Запада јесте државотворна структура тј. један од помених „безбједносних ваздушних јастука“ – Придњестровска Молдавска Република (Придњестровље). Придњестровска Молдавска Република је „држава“ која се налази у југоисточном дијелу Европе и заузима лијеву обалу ријеке Дњестар, у границама бивше Молдавске ССР и низ насеља на десној обали, односно град Бендере са сусједним селима и селима Слободзејске рајоне као што су Копанка, Китскани, Меренесхти и Кременчуг. Молдавија град Бендере назива Тигина и он је значајна стратешка тачка у војно-безбједносном аспекту. Будући да је то једини град на десној обали ријеке Дњестар, представља мостобран придњестровских војних снага. Придњестровље граничи са Републиком Молдавијом дуж ријеке Дњестар на западу и Украјине на југоистоку. Укупна површина

⁸ <https://www.glassrpske.com/drustvo/vijesti/Srpsko-ruski-hram-nice-u-centru-Banja-luke/lat/234237.html> (приступљено: 13. марта 2018. у 22.40)

⁹ <https://web.archive.org/web/20120719005441/http://www.community-dpr.org/> (приступљено: 13. марта 2018. у 22.45)

Придњестровља чини 10% територије бивше Молдавске Совјетске Социјалистичке Републике. Главне етничке групе су Молдавци (31,9%), Руси (30,4%) и Украјинци (28,8%). Главни град Републике је Тираспољ. Званични језици су молдавски, руски и украјински. Већина становништва практикује хришћанство (Руска православна црква). Монетарна јединица Републике је придњестровска рубља. Ови подаци су званични подаци Владе у Тираспољу и преузети су са интернет странице Министарства иностраних послова Придњестровља¹⁰. Иако непризната држава, изградила је и функционише са свим институцијама законодавне, судске и извршне власти.

У војно-безбједносном смислу Придњестровље има једну стратешку предност над Молдавијом која се показала довољно пресудном да му осигура *de facto* независност прије тачно 20 година: подршку Русије – или, прецизније, руске 14. армије (остаци јединица СССР) која је стационирана у главном граду Тираспољу и око њега. Када се Совјетски Савез срушио почетком деведесетих, независност је била потиснута на све конститутивне републике, укључујући и Молдавију, једину совјетску републику са већинским романским језиком (румунски). Посљедично, препород молдавског национализма, који је укључивао законе који промовишу национални језик на штету Руса, срушио се на русофонској већини у источној Молдавији, на тешко индустријализованој лијевој обали Дњестра. Руско војно присуство сада подразумеијева не више од 1.500 припадника јаким руских снага у Молдавији и под директном је командом Министарства одбране у Москви.

Како је већ описано, *soft power* је важан аспект у остваривању утицаја. Ова тзв. мека моћ најчешће се манифестује кроз медије. Тако је и у случају Придњестровља, гдје према подацима Организације за европску безбједност и сарадњу (ОЕБС) „медијска клима у Придњестровљу је рестриктивна, а власти настављају дугогодишњу кампању за чишћење независних гласова и група опозиције“¹¹. Сепаратистичке власти чврсто контролишу медије. Многи локали су у директном власништву регионалне владе или пословних група са блиским везама са властима. Тржиште малих медија пружа садржај на главним језицима региона – молдавском, руском и украјинском. Међутим, доминантни су медији на *руском језику*.

Друштвене мреже се користе у Придњестровљу. Поред распрострањених мрежа лансираних на Западу, присутне су и оне креиране и промовисане у Русији као што је „В контакт“. Чак је могуће комуницирати са институцијама власти путем поменуте друштвене мреже.

¹⁰ http://mfa-pmr.org/en/about_republic (приступљено: 4. мај 2018. у 14.50)

¹¹ <https://www.osce.org/moldova/13427.html> (приступљено: 4. мај 2018. у 15.15)

Иако је званично назначено да постоје три официјелна језика (молдавски, руски и украјински), у најчешћој, а готово искључивој употреби је руски језик. Онај ко користи или жели да користи молдавски језик (који је де факто румунски) у писаној форми, мора га писати ћириличним писмом!

Колико су глобалне организације и транснационалне структуре важне у процесу остваривања интереса, говори и податак да је Придњестровље једна од активних чланица „Заједнице за демократију и права народа“, инициране и вођене од стране Русије. Заједно са још двије државотворне структуре, Абхазијом и Републиком Јужном Осетијом, сачиниле су заједничку изјаву 17. фебруара 2009. године с намјером да се обезбједи њихово међународно признавање.¹²

У примјеру Придњестровља видимо стварање нових идентитета и нове политике идентитета у Европи као одговор на искушења глобализације. Ови идентитети нису природно настали као што не настају ни идентитети потпомогнути западним структурама, него су потврда да је „Идентитет заправо манипулативни концепт за којим свако може посегнути кад му узмањају крајњи аргументи за очитовање, доказивање и одбрану властитих интереса или властитог интересног имагинарија“ (Калањ, 2010, стр. 118).

Засигурно је евидентно да Русија даје одговор глобализационим процесима принципом „инкултурације“ као „процесом у којем се страна добра и обичаји прихватају тако што се прилагођавају локалним потребама и условима“ (Хејвуд, 2002, стр. 269). Слиједећи овакву идеју доводимо у везу овакав приступ антиглобализацији са једним од три начина одговора на утицај Запада, а то је реформизам. Овим начином модернизација, као аспект друштвеног развоја, комбинује се са очувањем главних вриједности праксе и институција друштва домаће културе.

Руска Федерација са својим партнерима даје снажан отпор глобалистичким процесима и тежњама Западне цивилизације како би се одбранила од утицаја и адекватно одговорила на искушења. Технике одбране и одговора представљене у овом раду необично су сличне, готово идентичне са онима које желе да заузму доминантну улогу према источној цивилизацији. У својим опредјељењима да се позиционише на геополитичком плану, званична Москва подржава нове политике идентитета у Европи, прије свега користећи још увијек „ровит“ процес дисолуције бивших совјетских и југословенских структура те „замрзнути конфликт“ позициониран пред границама Русије. Тако позиционисане, ове квазидр-

¹² <https://web.archive.org/web/20090217160116/http://pridnestrovie.net/jointstatement.html> (приступљено: 5. мај 2018. у 17.10)

жавне структуре представљају „одбрамбене ваздушне јастуке“ (air bags) физичким и политичким атаковањима земаља западне цивилизације. Као такве, оне су изворишта нове политике идентитета у Европи и шире. Постоје више од четврт вијека и могу послужити као образац другим народима и нацијама да прибјегну креирању таквог модалитета како би се створили предуслови ефикасног одговора на глобалистичке процесе.

Овакав вид постојања антиглобалистичког модалитета омогућавају тактичке, политичке и стратешке манипулације Русије да прошири и стави у функцију *сложене мреже међусобне њовезаности која значи да на наше животице утичу одлуке и догађаји који се одигравају далеко*. Како год то изгледало, одговори на искушења глобализације су глобалистички одговори. Прилагођени, реформисани и моделом инкултурације прихваћени, дају адекватан одговор и ефикасан отпор глобалистичким процесима.

ЛИТЕРАТУРА

- Бжежињски, З. (2001). *Велика шаховска шабла*. Подгорица: ЦИД.
- Јагић, С. (2013). *Глобализацијски процеси и култура*. Загреб: Свеучилиште у Задру, Одјел за педагогију.
- Калањ, Р. (2010). *Идентитет и њолишка (њолишчки идентитет)*, у зборнику текстова Хрватски национални идентитет у глобализирајућем свијету, ур. Невен Будак и Вјеран Катунарић, Загреб: Центар за демократију и право Мико Трипало, Правни факултет Свеучилишта у Загребу.
- Калуђеровић, Ж. (2009). *Поимање глобализације*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Малуф, А. (2016). *Убилачки идентитет, насиље и њошреба за њријадањем*. Београд: Лагуна.
- Мојси, Д. (2010). *Геоњолишка стѡраха – Како културе стѡраха, њонизења и наде утичу на обликовање светиа*. Београд: Клио.
- Пантелић, И., Павићевић, В., Петровић, В. и Миловановић, Г. (2011). *Аскѡкѡи глобализације*. Београд: Београдска отворена школа.
- Хантингтон, С. (2000). *Сукоб цивилизација и ѡреобликовање светискоѡи ѡрешка*. Подгорица: ЦИД.
- Хејвуд, Е. (2004). *Полишка*. Београд: Клио.

Ciobanu, C. (2008). *Political economy of "frozen conflicts" in ex-soviet states: challenges and prospects for the U. S. and Russia*. Universitatea de stat din virginia (sua): studia universitatis.

Интернет извори

<https://www.britannica.com/place/South-Ossetia>.

Датум приступа: 15. април 2018.

<http://www.community-dpr.org/>. Датум приступа: 22. фебруар 2018.

<https://web.archive.org/web/20120719005441/http://www.community-dpr.org/>. Датум приступа: 22. фебруар 2018.

<https://armenianweekly.com/2017/09/28/michigan-recognizes-art-sakh-independence/>. Датум приступа: 15. април 2018.

<https://opinionator.blogs.nytimes.com/2012/05/22/transnistrian-time-slip/>. Датум приступа: 10. мај 2018.

<http://pridnestrovie.net/jointstatement.html>. Датум приступа: 9. мај 2018.

http://mfa-pmr.org/en/about_republic. Датум приступа: 4. мај 2018.

<https://www.osce.org/moldova/13427.html>. Датум приступа: 4. мај 2018.

<https://vk.com/>. Датум приступа: 13. март 2018.

<https://www.blic.rs/vesti/republika-srpska/hor-ruske-armije-aleksandrov-odusevio-banjalucane-dodiku-otpevali-tamo-daleko-video/8xw2tq2>. Датум приступа: 13. март 2018.

<https://www.nezavisne.com/novosti/banjaluka/Ruski-kozaci-dolaze-u-Banjaluku/293026>. Датум приступа: 13. март 2018.

<https://www.blic.rs/vesti/politika/turneja-bez-motora-putinovi-nocni-vukovi-stigli-u-srbiju/8cm2hkc>. Датум приступа: 13. март 2018.

<https://www.glassrpske.com/drustvo/vijesti/Srpsko-ruski-hram-nice-u-centru-Banjaluke/lat/234237.html>. Датум приступа: 13. март 2018.

Ilija Trninic, MA
University of Banja Luka
Faculty of Political Science
PhD candidate

THE RESPONSE TO THE CHALLENGES OF GLOBALIZATION AS THE SOURCES OF NEW IDENTITY POLICY IN EUROPE

Summary

Although globalization is an older date phenomena, it beginnings back to a deep past. This phenomenon in a recent history takes on the character of expansionism, primarily towards the countries of the former socialist system. Various methods of influence were used to domination and control various social, political and cultural fields. Such tendencies encounter resistance.

One of the key aspects of the resistance to the globalisation of the West is the creation of new identities that appear in the phenomena of the state-building structures created on the territory of the former Soviet republics. Comparative analysis leads to the conclusion that the methods of globalisation and its influence by the Western countries and the answers of the Eastern countries are identical and do not have too many differences.

In Transnistria's example, we see the creation of new identities and new identity politics in Europe as an agreement on the temptations of globalization. These identities are not naturally occurring as no identities supported by western structures are established, but are a confirmation that "Identity is actually a manipulative concept that anyone can reach when they have the final arguments for the manifestation, proving and defending of one's own interests or one's own interest imaginings".

The response to globalization processes by the principle of "inculturation" as "the process in which foreign values and customs are accepted by adapting to local needs and conditions" are the defense techniques and responses presented in this paper. Defense methods are unusually similar, almost identical to those who want to take a dominant role in Eastern civilization. In its commitments to position itself on a geopolitical plan, Moscow's official support for new identity policies in Europe, above all, using the still "unstable" process of the dissolution of the former Soviet and Yugoslav structures and the "frozen conflict".

New quasi-state structures represent “air bags” for the physical and political attacks of the Western civilization countries. They can be a model to other nations and nations to resort to the creation of such a modality in order to create preconditions for an effective response to globalist processes.